

13

שמחת הלוחם

תניא לקוטי אמרים | פרק נו

בְּרַם, כְּגוֹן דָּא צְרִיךְ לְאוֹדוּעֵי כָּלֵל גְּדוּל
 כִּי כְמוֹ שֶׁנִּצְחוֹן לְנִצָּח דְּבַר גְּשָׁמִי, כְּגוֹן; שְׁנֵי אַנְשֵׁים הִמְתָּאֲבָקִים זֶה עִם זֶה
 לְהַפִּיל זֶה אֶת זֶה
 הֵינָה, אִם הָאֶחָד הוּא בְּעֵצְלוֹת וּכְבִדוּת – וְנִצָּח בְּקַל וַיִּפֹּל גַּם אִם הוּא גְבוּר
 יוֹתֵר מִחֵבְרוֹ
 כִּכָּה מִמֶּשׁ בְּנִצְחוֹן הַיֵּצֵר, אִי אֶפְשָׁר לְנִצְחוֹ בְּעֵצְלוֹת וּכְבִדוּת – הַנְּמִשְׁכוֹת
 מֵעֵצְבוֹת וְטִמְטוּס הַלֵּב כְּאֶבֶן, כִּי אִם, בְּזִרְיוֹת – הַנְּמִשְׁכֵּת מִשְׂמִיחָה וּפְתִיחַת
 הַלֵּב, וְטִהָרְתוּ מִכָּל נְדָנוּד דְּאֵגָה וְעֵצָב בְּעוֹלָם.

דוקרב

לפעמים נדמה לנו שעבודת ה' אמיתית צריכה להגיע עם איזו כבודות: כובד ראש, רצינות תהומית וחוסר קלילות. נראה לנו שבלי התכונות הללו לא נצליח באמת לבחור רק בטוב. אבל האמת היא הפוכה: מה שמאפשר את עבודת ה', מה שמבטיח את ניצחון הנפש האלוקית על הנפש הבהמית, אלה דווקא הקלילות והשמחה.

המלחמה בין הנפש האלוקית לנפש הבהמית דומה לדו-קרב בין שני אנשים: כאשר אחד מן הנלחמים חזק וגיבור מן השני, אך איטי ממנו ומתנהל בכבודות, הוא עלול להפסיד בקרב על אף גבורתו. בהיותנו כבדים ועצובים, כאשר הלב שלנו אטום ואדיש, אנו מובסים בקרב והנפש הבהמית שולטת בנו למרות הכוח והעוצמה של הנפש האלוקית.

כדי לגבור על היצר הרע עלינו להיות קודם כול בשמחה! אם נשתחרר מהעצבות, מהטרדות ומהדאגות, נוכל להשתמש בכוח הרב שיש לנו ולנצח. האר"י הקדוש לימד אותנו שהשמחה היא תנאי הכרחי בעבודת ה'. את הפסוקים "ובאו עליך כל הקללות האלה... תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב" הוא מבאר שלא על פי הפשט. הפירוש הרגיל הוא שהקללות באות על ישראל משום שלא עבדו את ה' בזמנים הטובים שהיו להם, ואילו האר"י מפרש שסיבת התגשמות דברי התוכחה היא עבודת ה' שלא מתוך שמחה.

היתרון שנעצב

השמחה מזרימה את החיוניות ואת רגשות הקודש שלנו בתוך עבודת ה', אך לעיתים אנחנו צריכים להעצים אותה דווקא באמצעות עצב. העצב אינו תמיד מזיק לעבודת ה', יש בו יתרון מסוים: הוא מגלה בנו חוסר, ופותח בנו מקומות עמוקים. על כך נאמר במשלי "בכל עצב יהיה מותר". כאשר העצב מגיע במינון הנכון ובצורה הנכונה, הוא מגביר את השמחה. שברון הלב מרפא את אטימות הלב. הוא חודר אל תוך הנפש, והשמחה שבאה אחריו צומחת מתוך הכנות של עומק האישיות.

היחס המתוקן בין העצב לשמחה מובע במזמור נ"א בתהילים, שמופיעים בו הפסוקים: "השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני" ואחר כך "זבחי אלוקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה". כלומר, הששון והשמחה שבים מתוך שברון הלב והדכדוך.

כאשר מקדישים זמן מיוחד למרירות ולשברון הלב ומשתמשים בכוח של העצבות בצורה נכונה, אפשר להשתמש בו כמנוף לשמחה שלמה ואמיתית, שאינה מתעלמת מן הפגמים ומן הקשיים אלא עולה וצומחת מתוכם. שמחה זו איתנה, רבת עוצמה, עשירה ועמוקה יותר משמחה פשוטה.

כך מתפרש הפסוק "וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך". לאור הבא מתוך החושך יש מעלה על אור שלא היה חושך לפניו, ולשמחה הבאה מתוך העצבות יש מעלה על השמחה שלא הייתה עצבות לפניו.

בהמשך הפרק ובפרקים הבאים בספר התניא מסביר אדמו"ר הזקן כיצד להתמודד עם סוגי העצבות השונים שהאדם מרגיש.

וַיֵּהָ אֶת־עַצְבֵי יְהוָה מוֹתֵר, פְּרוֹשׁ, שְׂיֵהִיָּה אֵיזָה יִתְרוֹן וּמַעֲלָה מִזֶּה?
הִנֵּה אֲדַרְבֶּה, מִלְשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע, שֶׁהָעֶצֶב מֵצֵד עֲצָמוֹ אֵין בּוֹ מַעֲלָה, רַק, שִׁיגִיעַ
וַיֵּבֵא מִמֶּנּוּ אֵיזָה יִתְרוֹן
וְהִינוּ - הַשְּׂמֵחָה הָאֲמִתִּית בְּה' אֱלֹהֵינוּ, הַבְּאָה אַחַר הָעֶצֶב הָאֲמִתִּי לְעֵתִים
מְזַמְּנִים עַל עֲוֹנוֹתָיו בְּמַר נִפְשׁוֹ וְלֵב נִשְׁבֵּר
שֶׁעַל יְדֵי זֶה, נִשְׁבְּרָה רוּחַ הַטְּמָאָה וְסִטְרָא אַחְרָא וּמְחַצָּה שֶׁל בְּרוּל הַמִּפְסָקָת
בִּינוֹ לְאָבִיו שְׁבִשְׁמַיִם

כמו שכתוב בזהר על פסוק: "רוח נשברה, לב נשבר וגו'" (תהילים נא, יט)
 ואזי יקים בו רישיה דקרא: [תחילת הכתובים] "תשמיעני ששון ושמחה וגו',
 השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה וגו'" (תהילים נא, יג)
 וזהו טעם הפשוט לתקון האר"י זכרוננו לברכה, לומר מזמור זה אחר תקון
 חצות קדם הלמוד – כדי ללמוד בשמחה אמתית בה' הבאה אחר העצב
 שיש לשמחה זו יתרון, כיתרון האור הבא מן החשך דוקא
 כמו שכתוב בזהר על פסוק: "וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות
 כיתרון האור בו", עין שם, ודי למבין
 ומקרא מלא דבר הכתוב: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה
 וגו'"
 ונדע לכל פרוש האר"י זכרוננו לברכה על פסוק זה.

מושגים בחסידות:

נפש אלוקית ונפש בהמית

על פי ספר התניא, אישיותו של כל יהודי מורכבת משתי נפשות, שכל אחת מהן רוצה
 לשלוט על הגוף ועל האישיות כולה, ולכן הן נמצאות במאבק תמידי.

הנפש האלוקית

נפש זו מקורה בה' עצמו, והיא שואפת להתגלות באדם במחשבה, בדיבור ובמעשה
 של התורה והמצוות. כלומר: בלימוד התורה במחשבה, באמירת דברי תורה, בתפילה
 וכו' בדיבור, ובקיום המצוות המעשיות באברי הגוף.

הנפש הבהמית

נפש זו מרוכזת בקיום של האדם כאישיות נפרדת מה'. היא דואגת להישרדות של
 האדם, למילוי תאוותיו, ולכל הרצונות הטבעיים שלו.

סטרא אהרא

"הצד האחר". זהו כינוי לרע, המבטא את החלוקה של העולם לשני צדדים: צד
 הקדושה (סטרא דקדושה) ו'הצד האחר'. אין שטח אפור, ניטרלי. בכל רגע אדם יכול
 לבחור להיות מחובר לה' או מנותק ממנו – וממילא שייך לטומאה. עצם הנפרדות מה'
 היא הטומאה, גם בלי רשעות או זדוניות מיוחדת.

למונח 'סטרא אחרא' יש גם מובן נוסף: הצד האחורי. המשמעות הזו מדגישה את העובדה שלרע אין מציאות בפני עצמו, אלא הוא נלווה אל הטוב: הטומאה היא האחור ואילו הקדושה היא הפנים.

שאלות לסיכום ולחזרה:

1. במה השמחה עוזרת לעבודת ה'?
2. מה היתרון של העצב?
3. איך משתמשים בעצב בצורה נכונה?